

НАРОДЕН ТЕАТЪР - "ИВАН ВАЗОВ" - СОФИЯ

С т е н о г р а м а

ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

София, 6 май 1988 год.

П Р И С Ъ С Т В У В А Ш И

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

ЧЛЕНОВЕ: ЕНЧО ХАЛАЧЕВ

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ

АСЕН ШОПОВ

БАНЧО БАНОВ

ПЕНЧО ЛИНОВ

КОНСТАНТИН ИЛИЕВ

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА

ГЕОРГИ ГАЙТАНИКОВ

СТЕФАН ДАНАИЛОВ

МИХАИЛ ПЕТРОВ

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА

АСЕН МИЛАНОВ

ВИОЛЕТА МИНКОВА

НАУМ ШОПОВ

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ

ВЕЛКО КЪНЕВ

МАРИН ЯНЕВ

АТАНАС ВЕЛЯНОВ

КИРИЛ ВОДЕНИЧАРОВ

ЛЮДМИЛ ПЪРВАНОВ

ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВ

МАРИЯ ДИМАНОВА

СТЕФАН САВОВ

МАРГАРИТА ГРАДАЧЛИЕВА

ДОРА ГРАШЕВА

НИКОЛАЙ ПАРУШЕВ

ДИМИТЪР КАНУШЕВ

О Т С Ъ С Т В У В А Щ И

ВЛАДИМИР ЛЮЦКАНОВ

СТОЙЧО МАЗГАЛОВ

ИВАНКА ДИМИТРОВА

МЛАДЕН КИСЕЛОВ

I. ОТКРИВАНЕ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 1

II. ИЗКАЗВАНИЯ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 2

ВИОЛЕТА МИНКОВА 3

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА 5

ДИМИТЪР КАНУШЕВ 6

АТАНАС ВЕЛЯНОВ 6

КИРИЛ ВОДЕНИЧАРОВ 7

БАНЧО БАНОВ 7

НИКОЛАЙ ПАРУШЕВ 8

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА 13

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 14

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ 15

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ 17

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 17

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ 17

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 23

IV. ЗАКРИВАНЕ 25

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенограма

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н С Ъ В Е Т

Състоял се в 119 зала "Н.О.Масалитинов" при
НТ "Иван Вазов" на 6 май 1988 година

НАЧАЛО: 22.00 ч.

КРАЙ: 23.30 ч.

О Т К Р И В А Н Е:

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другари,

Откривам заседанието на Художествения съвет
със следния

ДНЕВЕН РЕД

1. Обсъждане на постановката "Пер Гинт" от Х.Ибсен
2. Разни

Тази вечер присъствувахме на едно представление много

сложно мога да кажа като представление, като изграждане на един спектакъл, много компоненти от различен характер и драма, и танци - много неща, за които режисьорът е положил наистина ~~много~~ голям труд. Аз не бях гледал репетиции, нарочно не гледам репетиции, за да мога да имам впечатление от момента, в който се смята, че представлението е вече завършено. Мен много ме уважава това представление, което е от най-сложните неща, правени на нашата сцена. Тук имахме разговори от различен характер с режисьора, с техническия персонал, с артисти и т.н. и мога да си дам сметка до колко сложна е била цялата работа. Искам да отбележа и да отчета този огромен труд, който е положен, тъй като не се касае просто за едно драматично представление, а за нещо много по-сложно, което съдържа в себе си сериозни компоненти от друг характер.

Аз бих искал нашата театрална публика да оцени по достойнство това театрално представление, в което има много силни неща. За мен лично това е една драматургия с много високи качества. Не съм много сигурен дали тя ще може да стигне до всеки зрител, който идва в залата на театъра. Но искам да кажа, че когато един режисьор прави едно представление той не може да се ръководи и не бива да се приспособява към вкусове и към нива, които не отговарят на неговия художествен замисъл, на нивото на драматургията. Той трябва да прави това, което смята, че за него е решение на спектакъла и че то наистина ще стигне до публиката. Такъв е случаят с това представление. В него участвуват наши великолепни актьори, които блестящо се справят със своите роли. Аз искам да кажа на др. Люцканов, да го уверя, че наистина съм уважаван от този труд, от това, което е направил, от това,

с което имаме среща и да пожелаая на целия екип дано публиката да бъде също така респектирана от срещата си с това представление и да оцени неговите достойнства.

Това са думите, които предварително искам да кажа, но искам да кажа и за хореографията, и за музиката, и за всички други компоненти, които бяха направени. Знаете, че за актьори не говоря на Художествени съвети, но наистина сме изправени пред едно сериозно постижение на нашия театър. Дано то да бъде оценено и по достойнство и от театралната критика, и от нашата театрална и културна общественост.

И така, имате думата.

ВИОЛЕТА МИНКОВА:

Трябва да Ви кажа, че когато прочетох пиесата, аз се обадох на Саша Люцканова и ѝ казах: "Саша, Николай мисля, че е надценил и публиката може би и състава ни - неznam, толкова сложно нещо как ще го направи? Не че не му вярвам, но просто изпитвам някакъв страх".

Искам да Ви кажа, че аз изпитвам една благородна завист към хора които имат тема, имат какво да кажат, намират авторът, с който да кажат това, което мислят и го казват по най-възможният и най-добрият начин. Смятам, че в това представление точно това се е получило. Поздравявам всички, които са взели участие в това представление. И пак се учудвам на брата-актьор, който с цялата си съпротива - че е в общото, че ролите са помощни и т.н. - се впрягат и те сами може би незнаят, че имат чудесни постижения. Говоря за всички като разбира се по степен,

по постижение мога да се отделят хората, но това изисква време и няма нужда в този късен час да говоря.

Имам изисквания, разбира се. В първата част ми се струва Николай, че крясъците са много. Може би хората са още напрегнати от първите срещи с публиката и за това виковете са много. Много ми идват. Даже аз го казах и на Нина и на Слава, може би в Осе има неща, които не бива да бъдат с крясъци. И двете актриси са много различни по излъчване и това е естествено. Аз не искам да влизам в подробности, но общо казвам, че така ми се иска. Както ми се искаше втората част да се посъбере, но сега не разбирам как, не виждам коя от темите може да се изхвърли. Всичко е толкова голя, че не знам как.

Поздравявам всички, виждаме много наши колеги в другата светлина. Не казвам, че и към тези актьори, които страшно много ми харесват нямам изисквания - Стефан е много различен, Наум в своето разнообразие, Марин - всички, да не ги изброявам по отделно. Понеже е решен спектакълът да отдъхнем на места от това, с което авторът ни затъква гърлата с расъждения, с мисли, с философия в този си стремех тук-таме може би се получава, Николай ти ще ги потърсиш къде флирт малко с публиката, което не е необходимо. Аз не искам да отбелязвам къде, ти ще си погледнеш. Може би това е търсено за да си отдъхне публиката, но общо взето аз смятам, че е един чудесен спектакъл, който защитава името ни по един хубав начин. Аз също като др. Фучеджиев ще кажа дано то достигне до всички пластове на нашата публика.

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА:

Аз се присъединявам към мнението на Виолета. Аз и на Николай вчера казах, странното е, че тази пиеса те вълнува по един съвсем различен начин, отколкото една обикновена пиеса. Тя като че ли ти въздействува не на емоциите, а на мисълта. По-не така е с мене. Непрекъснато мислиш. Аз за съжаление гледах разкъсано, но имам абсолютната представа от цялото представление. Това, което каза Виолета по същия начин се присъединявам към хубавите неща, които тя каза. Много е сложно това представление. Аз малко се съмнявам, че то ще достигне до широкия зрител. Това не бива да ни смущава, защото в края на краищата не можем само да им угаждаме и да правим стриптиз или да пее Лили Иванова. Нека да чуят и хубави неща.

Все пак ние гледахме репетиция и има неща, които могат още да се — не казвам поправят — в смисъл, че нещо искам да се набъркам в работата на режисьора. Аз също смятам, че трябва да се успокои малко топката и то в цялото представление — премного крясъци, премного шумови ефекти, премного силови неща — малко ти се надува главата. Аз мисля, че това е просто въпрос на завъртане, на овладяване от самите актьори, а технически малко Кольо обери звука. Разбираш ли? Прекалено много натежава шумът. Може би това малко трябва да се обере. Ако е крясък нека да е на определено място, както например много е хубаво началният вик на Осе, след туй действително може малко да се пообере.

Едно нещо, което имам поръчение даже и от публиката. Може би Кольо, няма да се съгласи, но повярвай ми, тези стър-

готини страшно хвърчат в публиката, влизат в очите. Актьорите получават някакви обриви от това. И най-важното, повярвай ми – то с нищо няма да намали цената на представлението. Забравяш ги тези стърготини и само си мислиш към края на представлението, че актьорите пак са се овъргали. Нещо, което и като художествено въздействие нищо не допринася за тази силна, изключително силна драматургия, която е доведена до публиката.

Не мога да не кажа за чудесните изпълнения на младите актьори. За първи път се разгъва така Владимир Люцканов, който действително е отличен в тази роля. Малката роля на Солвейг – виждаш тази малка актриса, дребничка как пълни сцената. Тя е една много добра актриса между другото, Елжана. Галя, Мария – колко е ентусиазирана в тези съвсем различни роли; Славка; Стефан; този актьор Стоян Алексиев – много е добър този актьор, връзва се с това. Само да се овладее топката, просто да се овладее топката. Тогава може би и ритъма ще се събере. И акцентите да бъдат тук и там, а не да бъде този непрекъснат вик.

Това, което ще кажа е лично мое мнение. Знам, че ти Кольо винаги си изискваш твоите неща и аз нямам никакво обвинение към звукоформителите. Знам, че ти си го поискал. Аз малко съм несъгласна с тази мешавица от музики. Съгласна съм, че ти не приемаш Григ. Ти искаш да сложиш твой автор. С това съм напълно съгласна. Но вмъквателе все пак Солвейг, която е до болка вече позната на всички, сигурно поради тази причина. Но аз не ти се бъркам. Това си е твоя работа, твое виждане. Това е мое мнение. На мен не ми харесва това, че се минава от автор на автор. Това е вече твоя работа. Тук не ти се бъркам.

Декорът е много интересен т тази чистота и ако ме махнат тези трици, уверявам те представлението нищо няма да загуби. Чудесен е декорът.

На добър час на колегите.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Друг, кой иска думата?

ДИМИТЪР КАНУШЕВ:

Аз смятам, че спектакълът ще расте. Искам да отбележа госта Алексиев – много интересен актьор. Останалите неща ще дойдат с няколкото спектакъла. Нямам никакви съществени забележки. Спектакълът е готов.

АТАНАС ВЕЛЯНОВ:

На мен също много ми хареса спектакъла, но при показването на макета аз очаквах тази задна част – бледната, да се разиграе малко по-активно. Тук малко като че ли не са използвани възможностите ѝ. Но говорихме със Стефъан Савов и той ми каза какви са причините. Той смята, че нещата ще бъдат малко довършени в този смисъл.

Много са хубави костюмите на Мария Диманова. Танците също са много хубави.

КИРИЛ ВОДЕНИЧАРОВ:

Сътрудниците в постановката "Пер Гинт" изпълняват фактически по няколко роли с текст и безтекст, като се превъплъщават последователно в "троли", "бедуини", "младежи и девойки", "пациенти от лудницата", "моряци" и други и същевременно това е обвързано с определен пластичен рисунък, както и няколко сложни танца.

Мисля, че Художественият съвет е съгласен с мен и бихме могли да дадем висока оценка на техните постижения в тези епизодични роли.

БАНЧО БАНОВ:

Аз мисля, че преди всичко голямата литературна основа за човешкото битие е разкрита с познаване, с лична заангажираност от режисьора. И тази многопластовост на произведението от по-антрактивна драматургия, тука се явява и мисля, че в случая е разкрита съвсем точно и обогатява многозначно цялото произведение. Аз много си мислих, дали някой от тези теми, тези много теми, които ни засягат не бихме могли да се откажем, даже споделих тези мисли с режисьора. Това е вече въпрос на лично предпочитание от страна на тълкуването на режисьора. Мисля, че Виолета спомена, че тука има една особена трактовка в произведението, на което искам да обърна внимание.

Режисьорът не забравя, че това е драматическа поема. И той я трактова с известно отчуждаване в известна степен от образа, с една бих казал рециталност, която е проведена в целия спектакъл и мисля, че това е една от заслугите на произведението. Все още мисля, че тази рециталност още не е съвсем у всич-

ки органична, т.е. тя се поднася без да се преживява. Мисля, че се търси по близкия контакт с публиката.

Много работи бих могъл да кажа, но това са други неща, не толкова важни. Мисля, че най-важното, което бих могъл да кажа е, че Литературното бюро трябва да следи работата около спектакъла кога по-отблизо, кога по-отдалече. Бяха положени много грижи, много труд, всеотдайност в името на високото художествено равнище на произведението. Искам да кажа, че спектакъла расте със всяко завъртане. Това беше четвъртото завъртане на спектакъла, но за мен от вчера и днес има много голяма разлика - и на събиране, и на навлизане вече от поднасянето на текста, личното осмисляне на текста в този момент сякаш актьорът сам открива в момента този текст, открива думите на текста и мислите на писателя, а не ги поднася като предварително готови. Това е мисля един от залогът, който ще извиси още спектакъла и ще го зближи с публиката. Разбира се в една такава висока драматургия от първата среща още не е така съвсем овладяна. Ще има един момент на отчуждаване. Аз мисля, че този момент ще се овладее много бързо с течение на времето, защото задачите според мен са сведени много ясно, изпълняват се с голямо значение, с разбиране, с безкраен талант от страна на актьорите. И мисля, че на спектакъла можем да кажем надъбор път.

НИКОЛАЙ ПАРУШЕВ:

Искам да споделя една мисъл, която Банчо Банов току-що спомена, тъй като гледах вчера целият спектакъл и днес също. Мисълта ми се състои в следното. Разликата е твърде очевидна

между двете представления. И това ми дава повод да мисля за доброто по-нататъшно пътуване на спектакъла. Когато снощи гледах спектакъла неотричам, че бях твърде напрегнат да разбера смисъла на думите, които Николай Люцканов беше казал на пресконференцията, а това бяха думи извънредно важни, твърде съществени. Снощи бях уморен от представлението. Когато гледах спектакъла имах чувството, че всичко върви нормално, а някъде вътре в себе си спектакълът е много. Той има вътрешно забавено темпо. Говоря за това, преди да кажа другото, което е по-важно, че се срещаме с една не само сложна драматургия като стилистика, а с един спектакъл, който иска да ни каже твърде много неща основани на тази драматургия.

Предполагам, че Николай Люцканов ме разбира за какво става дума. От тук нататък говоря за моите впечатления от снощи и от днес, защото имам един пункт, който ми се струва, че е важен.

Когато снощи гледах спектакъла, а също така и днес, у мен остана известно усещане мнимо тази грандиозност на замисъла. Това е фактически една сага за Пер Гинт, но сага не само за него и не само за онова време, за което е написана, за оня бонтуващ се своеобразен норвежки бюргер. Разликата е твърде голяма, ако тръгнем по тази теория – бюргерът в Норвегия, бюргерът в Германия или във Франция и т.н. По този повод има много любопитни расъждения. Когато гледах вчера спектакъла, възприемайки цялата негова стилистична ако мога така да кажа монолитност, верна на драматургията, у мен остана все още усещането и същевременно надеждата, че в по-нататъшния

ход на спектакъла вероятно нещата ще придобият една своя по-голяма плътност. Има известно разминаване на акцентите. Когато една планина, изправена пред Вас има много върхове, тя стои равна. Когато на една планина се извисяват два или три върха, тогава силуетът на планината излиза много по-релефен пред Вас. В това отношение, струва ми се, че Николай Люцканов ще реши най-добре. И моите добри чувства, отправени към него, че ония върхови неща, които съществуват в спектакъла като най-съществения акцент биха могли да бъдат оценени по-ярко. Казвам това, защото споделям мисълта, че този спектакъл, мисля, че Таня Масалитинова спомена за това, е спектакъл, който те кара непрестанно да мислиш върху това, което се изрича, но и да расъждаваш до колко то е точно, до колко то съвпада с една съвременна твоя концепция. Това беше мисъл на Люцканов, изречена снощи на пресконференцията. Люцканов много точно и категорично заяви, че може към този спектакъл да предяват каквито си искат свои позиции към това представление, но той държи категорично, че това представление има своя концепция. Мисля, че цитирам точно.

В този поток на расъждения ми се струва, че спектакълът на Николай Люцканов, на трупата е отворен спектакъл. Той не дава окончателно един ход на нещата и това е може би неговото достойнство. Аз не говоря за темата за любовта или за майката, която звучи някак си по-сантиментално, но там драматичните неща, онова дирене на някаква своя истина на личността в този свят, оня път ако ми бъде позволено така да кажа на една и романтична, и драматично-интермедейно иронично

самопознание (защото това го има в сагата), това съществува. И за щастие това съществува и в спектакъла. Може би тези неща Николай, се нуждаят просто от известно степенуване на стойностите. Позволявам си, защото си записах думата и вчера ми направи много силно впечатление, използвам моментите, които беше употребено за "рециталност" в нещата. Защо ми се струва, че там – особено за днес, – че там се получава по-голямо артистично сцепление между актьорите. Тогава нещата зазвучават по някакъв по-топъл, по-точен и по-действен начин. Там където актьорът с едно или две изключения остава едва ли не упорно срещу сцената и едва ли не с една и съща сила акцентира различните стойностни неща, това звучи малко по-декламационно, декларативно, ако мога така да кажа. Това ни дава известна, колкото и да е странно това, вътрешна монотонност на нещата. Дори нещо повече. Не е достатъчно згъстено и точно уцелено в зърното на мисълта, а се губи в наслояването на красивите слова, които се изричат. Незнам дали ме разбирате, бих искал много, защото действително напрежението на публиката ще бъде голямо. Апропо, това е много любопитна негова мисъл, той не вярва в бъдещето на театъра, в Ибсен. Той говори в едно по-късно време след революцията. Но той говори, че драматургията на Ибсен, специално би имала много добро и задължително научно-образователно значение за младото поколение. Това е една много любопитна история в неговите расъждения. Като преди това, той прави един много любопитен анализ за самостоятелността на Ибсеновият характер и по точно за личността. Ако ми позволите една малка скоба, когато казва той: "Една

модерна Европа браздеше океаните със своите параходи, норвежкият бюргер не се отказа от своите платноходи, за да докаже мощта на своето величие". Нещо повече. Ако да кажем една Наполеонова революция разтърсва Европа, Норвегия остава сама по себе си много силна и много мощна или от там идва силата на този норвежки бюргер в добрия смисъл на думата. Това е същата история, съпоставката, която тука е направена много точно. Може би в това отношение началният выход на Пер Гинт може би има смисъл от известно по-силно съпоставяне (грубо ще се изразя) на тълпата, срещу която той се възправя. Имам предвид онзи откъс с побоя. Той е силен характер, той вярва в себе си - това е едно от своите предопределения, ако мога така да кажа.

Вчера Николай Люцканов сериозно говори за северният характер. Това винаги се подчертава в драматургията на Ибсен като нещо, което е твърде негово, твърде характерно. Защо имам това усещане? И тук може би ще бъде моята забележка, че Северът, северният момент - аз бих почнал от декорацията, от фона по-точно. Грубо казано Югът го приемам, дори с тези стърготини, за които Таня говори. Дали е така или не - нека да оставим режисьорът да реши. Това е отделен въпрос. Но когато гледахме макетът, аз си спомням и бях в много тих възторг, затворен в себе си. Тук нещо ми студенее. Аз бих казал дори в осветлението. Нещо ми трябва. Аз не знам какво е точно, но усещам, че то ми отсъства някъде в атмосферата. Може би в този рунд, който е малко по-загадъчен. Но ми трябва онзи момент на свинкса, пренесен в северен план.

Може би говоря много дословно, може би говоря буквално, но това излизане на първият Пер Гинт, на юношата Пер Гинт, на романтикът Пер Гинт и т.н. сред тази северна студенина на нещата, сред тази северна суровост, която го възпитава, сред тези скали, където и в превода се казва "остри като ножове", моментът на елена - тази митология северна, която звучи, това е северът от който Пер Гинт всъщност тръгва. Това нещо мисля, че ще трябва да се оцени за да може черепът на елена да дойде като крах на романтикът във финала на спектакъла. Това е един много сериозен момент, тъй като Николай Люцканов много твърдо следва своето композиционно начало и завършет на целия спектакъл. Това е и стойността на саговият момент.

Това е, което исках да кажа.

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА:

Мога ли само една дума да вмъкна? Вие казахте за този фон. Николай, не е много ясен еленът, който минава. Еленът трябва да бъде по-ярък, понеже се връзва с черепът накрая. Трябва да мине един елен, а минава нещо не съвсем ясно. А това е много важно, Моментът, когато младият Пер Гинт разказва на майка си и тогава минава еленът, рогата, главата, тялото на елена - не е достатъчно ярко. Просто някакъв елен трябва да мине и тогава ще се върже с черепа накрая.

ЛЮДМИЛ ПЪРВАНОВ:

Това не е елен. Това са облаци.

ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА:

А защо да не бъде елен? Аз го възприех като елен.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другари,

Искам тук да кажа нещо, което се отнася до постановката. Ние правихме веднъж "Майстор Солнес" от същият автор, с друг режисьор. Искам само да кажа, че това, което съществува в първата част на "Пер Гинт" като атмосфера, като сага, за която се говори в тази постановка, на "Майстор Солнес" това му беше главният недостатък. Той беше лишен от тази атмосфера на Севера, на Скандинавия, на Норвегия, на тази ~~сага~~ специфична литература, която заема особено място в световната литература и която не може да бъде заменена с нищо.

Искам да кажа, че в първата част на нашето представление, Николай Люцканов е постигнал в това отношение един много голям успех. Аз не сравнявам нищо. Само казвам, че в първата част на спектакъла е постигната тази атмосфера, която е атмосфера на една много особена, специфична литература на световната литература, на световната драматургия.

Във втората част на спектакъла нещата преминават в един друг план, който не е специфично северен. Но режисьорът е положил достатъчно усилия да съхрани тази линия, която върви от първата част - сагата.

Тука спорове за черепът... - смятам, че не са чак толкова съществени. Аз смятам, че е съществен въпросът за главният

герой, който е Триперсонажен и който е много сложен. И Николай Люцканов трябва да положи усилия почитаемата публика да разбере, че това е един триперсонажен герой. Ние като гледаме, ~~като~~ разбираме много неща, защото ги знаеме предварително. Но публиката не винаги знае тези неща. И в това отношение аз искам да отбележа достойнството на спектакъла. От тази гледна точка той съдържа атмосферата в своята първа част на този регион от света, на тази литература, на тази драматургия, която не винаги се прави по най-добрия начин. И ние можем да смятаме, че в това отношение режисьорът е успял.

Позволих си да допълня, след като слушам разговорите, които се водят тук, да допълня началното си изказване, което направих. И това допълнение е свързано с факта, че аз пропуснах да го направя в началото, но смятам, че то е твърде важно за характера и за качеството на представлението.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ:

Другарю Директор, аз съм много приятно изненадан от Вас най-напред и ще Ви припомня един анекдот от Вас, от началото на Вашия директорски живот. Тогава Вие вземахте думата последен ако си спомняте и това даваше повод да говорят хората или да не говорят.

През '77-ма година в нашия театър се роди един спектакъл с една необичайна за времето си естетика - "Сенки" на Кр.Мирски. Двадесет и три минути, когато Вие дадохте думата да се изказват, последва трагическо мълчание - природно мълчание на външно присъстващи художествен съвет и на вътрешно присъстващи худо-

жествен съвет. Тогава Вие казахте: "На своя отговорност аз пускам този спектакъл!" Спектакълът имаше успех и беше оценен и в Белград.

Но за какво говоря? Родил се един спектакъл на пръв поглед с една необичайна естетика. И аз съм щастлив, че колеги и другари критици са се преустроили и вече говорят. Това е хубаво и ми харесва.

Бих искал да кажа, няколко думи за това, че тук никога не обърна внимание, че:

Първо – свалям шапка на Николай Люцканов за преработка на пиесата. Това е Ибсен, но на Николай Люцканов. Имал е какво да каже и го е казал по един блестящ начин. Представлението ще има много приятели и много врагове. Това вече ме кара да мисля, че се е родил един много интересен спектакъл. Ще има много противници. Много хора ще кажат "Това ли е Ибсен?", "Това е вариетет!" – както чух да казват днес в салона. Аз казвам какво съм чул, но това ме и зарадва, че има хора, които и така мислят. Но това не значи, че спектакълът не е блестящ за мен.

За музиката се хващам най-напред и мисля, че Таня бъркаш. Това е един автор, това е Томита, който е направил преработки от Вагнер, Бах и Григ. Естествено с окото на максималиста биха могли да се кажат много пожелания. Аз бих искал да отбележа блестящата работа на младия Влади. На него му трябва още, разбира се то ще дойде с времето – този романтичен полет над духа. Блестящата работа на Стефан, който на жизненото поприще в средата на героя направи чудесна игра, на Наум, на Мария, на Славка. Стоян също, макар че, пак казвам с окото на максималиста но е блестящ артист. Юри Ангелов също е безкрайно интересен.

Мен в спектакъла най-малко ме занимаваха Севера и Юга. Мен ме занимаваше това, което е занимавало Люцканов. И това, което него го е занимавало стигна до мен. И за това съм благодарен.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Искам да отбележа високата култура на изображението, естетическия вкус проявен от Люцканов и цялостното овладяване и организация на спектакъла. Някои неща конкретни се казаха. Искам да отбележа и много силната работа на Мария Диманова, на Градачлиева, с която съм работил също, на Грашева, на Стефан Савов и на всички, които участвуват в спектакъла.

За дебютанта Алексиев искам също да кажа, не е малко да се каже достойно защитава себюта си, а просто много силно присъствува в представлението.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Аз от Грашева съм взел едно име в литературата – Грашев.

Друг кой иска думата? Друг иска ли някой да каже нещо или да дадем думата на режисьора?

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ:

Да си призная, аз тук си направих удивителни знаци да не се изказвам, защото каквото е имал да каже човек го е казал. Оттам-нататък имат думата хората. Но тук се казаха неща, които в известен смисъл ме вълнуват и аз искам да ги споделя.

Най-напред и аз като Николай Николаев искам публично да кажа нещо, др. Фучеджиев. Аз специално Ви наблюдавах снощи и спе-

циално се интересувах от Вашето възприятие. Честна дума! Сега не играя театър. Нашите отношения отдавна не са чак толкова блестящи и много се интересувах по какъв начин един известен писател като Вас ще възприеме това. Как ще бъде възприето всичко това, защото в крайна сметка аз съм на 60 години и кусур и от тук-нататък на дали ще правя кариера, но мен ме интересуват човешките измерения, и смисълът и т.н. и т.н. И това, което казахте мен ме развълнува. Затова защото както преди няколко години аз се развълнувах от "Студеното отдалечаване" - тема, която ми е близка и която съм се мъчил през целият си живот да пресътворя по някакъв начин, т.е. това искам да го отбележа пред Художествения съвет, че един от моментите, който ме интересува и ме вълнува е по какъв начин от дилетарните, прагматичните отношения в театъра да попречат или да не попречат тогава, когато човек предлага някаква дълбока, плитка - все едно, своя жизнена концепция. Това ми е приятно и искам да го отбележа по най-почтен начин.

Второ. Колеги, аз съм възрастен човек и при това както изглеждам със сини очи съм много голям реалист. На мен са ми ясни много механизми и затова на мен ми е пределно ясно, че когато един режисьор в един театър се захваща с драматургия като "Пер Гинт", това е не само риск, а това е - отиваш към нещо, което може да ти счупи главата та пет години, до края на пенсионният си период да не помислиш да поставяш. Това на мен ми е пределно ясно. Аз мога да "чета". Даже когато Николай Парушев ме отрече, аз знам от каква позиция затова, защото го познавам от 30 години. Знам неговото отношение към мен. Когато Пенчо Лиднов мълчи, аз също знам до каква степен той ще мълчи, защото ще мълчи и т.н. и т.н. Това всичко ми е пределно ясно и това аз

предварително зная до голяма степен и това внася вече в моята остаряла вече душа достатъчно чувство за хармония и оравноценост.

Но искам да подчертая, че аз предварително зная рискът към който отива един режисьор. Рискът е голям и заради това (ще ми позволите това отстъпление), че "Пер Гинт", подобно на "Синята птица" е известна драматургия, преди всичко по музиката на Григ. В България "Пер Гинт" е играно веднъж в такъв съкратен вариант и при това никой историк не можа да ми каже в коя година точно е играно. Играно е в театър "Основа" от Кр. Сарафов. Коя година - никой не можа да ми каже, въпреки моите настоячиви издирвания. Аз успях да намеря само един превод, който граничи с превода на "Геновева" - буквално, и от който се разбират всичко седем епизода.

Така, че да се опиташ направиш "Пер Гинт" в една културна и високо развита театрална страна, каквато е България - аз рискът го разбирам много добре. И съм уверен, че със същият риск ще поемат и други колеги, които дали "Бесове" ще започнат да правят, дали "Галилео Галилей" - това е същият риск. За това защото "Пер Гинт" ако е въпрос да направиш рекапитулация на човешкият живот и с какъв вкус да го поднесеш, то пък "Бесове" е политическа пиеса, политически роман, в който трябва по някакъв начин апологията на нихилизма или така нататък да е превърнен в наша позиция. Това е роман, който е отречен въобще, даже и от съветското литературоведение.

Така, че фактически рискът е не само голям, а рискът е очебиен. И от тук нататък започват редица проблеми, които човек трябва да реши и как се решават аз не знам. Да се стигне до

мисълта, че "Пер Гинт" е антипод на Брант, това го пише и Любомир Тенев и т.н. Но заедно с това, регионалността или противопоставянето на "Пер Гинт" на един Брант, който е рупор на идеи и заради превръщането на идеите в догми, които убиват човека - това, което е ставало и в нашия живот - нашите държави преживяха периоди, в които самите идеи се превърнаха в противодействие, които убиха хора. Слава богу, че сега се връщаме към първоначалния вид.

Толкова е сложно всичко, колкова е богато. И кое да подчертаеш, кое да съкратиш? Тука започваш да се блъскаш в един лабиринт, но е ясно едно, за мен поне е ясно. Че трябва да се измъкне всичко, което не се отнася само до Севера, а се отнася до човека въобще и до българина. Че трябва тази сложна философска рекапитулация на човешкия живот да се направи максимално, атрактивно в добрия смисъл на думата, за да може по някакъв начин да се възприеме. Че ако Народният театър не си позволи това да направи, Пазарджишкият въобще не може. Все някога трябва да се позволи, и все някой трябва да се навие да лудне да направи това с целият му риск. И съм убеден, че спектакълът ще има противоречиви оценки. В това съм убеден.

Тази сутрин на мен ми звъниха около седем-осем души. Голяма част от тези, които звъняха възприемат спектакъла изцяло като считат, че това е постижение и прочие и прочие. Една друга част има резерви, твърде сериозни резерви, които главно се отнасят до това, че салонът се претоварва от мисли, идеи и от тотални внушения. Като имате предвид, че всичко това е облекчено до крайност. От седемнайсетте монолога на Пер Гинт са останали само фактически четири, всичко друго е разпръснато в

реплики и в действие. И не можете да си представите защо тази пиеса, както и "Синята птица" няма сценическа история, има литературна история. Тези произведения имат голяма литературна слава, но не и сценическа слава. В това се заключава трудността. И съм убеден, че спектакълът ще има както сериозни оценки, силни, емоционални и всякакви, така и отрицания!

Искам да кажа в оправдание на нещата. Спектакълът може да бъде поставян естетично в две обстановки. Той може да бъде поставен и по съвсем друг начин, но предпочетохме динамическия разказ, друг вид разказ. Нотова е четвъртото завъртане на спектакъла. Актьорите още са в моите лапи. Те още не са се освободили, още ги държа - за лошо или за хубаво. И те започнаха да се отприщват вече и това с няколко пъти - това ще дойде. В това съм убеден.

Трудността идва не от това те да бъдат отприщени, те ще се отприщят. Трудността е главно в това, че трябва да се играе на ръба. Там където е драмата, там да бъде и иронията. Там където е поетическото извисяване, там да бъде и хуморът. Там където Стефан ще прави едн какво си, там изведнъж да отиде към лириката, че е оставил любовта си там някъде сред скалите северни. Т.е. естетиката на този вид театър в известен смисъл е по-сложна за овладяване. Затова защото тя е малко по-рядко практикувана. По-често практикуван е реализмът, който е пряк независимо от неговата сложност.

Аз мисля, че в палитрата от естетика ако може така дословно да се каже на един Национален театър, това е възможно без да се изменя основната негова стилистика насолидния психологичен реализъм.

Тук искам да изкажа своята благодарност първо за хората, които се изказаха с всичките критически бележки, пожелания, добри думи и т.н. Да изкажа дълбоката си благодарност за това, че най-сетне се осъществи това произведение за лошо или за хубаво, да изкажа благодарността си към целия екип, който е тук пред Вас, който е положил максимални усилия. Да изкажа благодарността си към тези хора, които тук стоят в сянка (Людмил Първанов – техн.директор; Георги Георгиев – зав.пост.част), където аз справедливо, къде несправедливо непрекъснато изливах своя остаряващ неистов гняв, но в крайна сметка аз съм им благодарен. И на всички, които се трудят под този подиум, защото има десетки работници които стоят, подават, въртят и около половин час стоят отдолу, легнали и т.н. и т.н. Това никак не е малко.

Искам да благодаря на колегите артисти, които кой по-късно, кой по-рано се включиха в работата, но виждам, че на следващата репетиция се случва. Искам да отбележа и работата специално на артиста Стоян Алексиев, чиито път повече от десет години проследявам от Шумен, Варна, Пловдив. Той е един великолепен артист и ратувам за едно по-специално вглеждане в него. Той е умен, талантлив и много интересен.

И накрая искам да обърна внимание на още нещо.

В постановката "Пер Гинт" външните сътрудници подбрани по типаж имат твърде важна и отговорна роля. Тя се заключава в следното:

1. Заетост от самото начало – до края.
2. Изпълняват няколко танца-хореографията е трудна.

3. Правят промени.

4. Имат допълнително написани реплики.

5. Те не са просто маса-миманс, а играят образи: младежи, трoли, бедуини и т.н.

Мисля, че сложността на задачите им трябва да се оцени по достойнство и да се отрази на заплащането.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

В заключение искам да кажа следното.

Ние винаги във всяка драматургия и във всеки спектакъл внасяме общочовешкото, това, което е общо значимо. Но искам да обърна внимание, че когато правим една драматургия, която в случая е скандинавска, или съветска, или южноафриканска, или южноамериканска, ние така или иначе трябва да съхраняваме в нея този елемент, който ѝ придава нейният изключително литературен и театрален драматургичен процес. Т.е. дава приличие на тези хора, за които е писана и за които е създадена, и чиито живот, чиито нрави и атмосферата на живота, чиято нравственост отговарят на тази драматургия, която е написана специално за тях. Ние можем да търсим всичко вътре, но тя е скандинавска, тя е американска, тя е латиноамериканска, тя е африканска и за това искам да потвърдя още веднъж и да обърна внимание, че ние в случая правим едно произведение, което се отнася до един от най-големите творци на скандинавската литература, на северната литература. И това, което съществува като особеност в неговото творчество като национално, като незаменимо — никой друг на южния полюс, нито в Латинска Америка—никой не може да напра-

ви такова нещо, ние в нашето представление трябва да се стремим да го съхраним. И за това искам да кажа на режисьора да бъде много внимателен в тези неща, защото ние все търсим общочовешкото и т.н., но всичко това ~~не~~ става на базата на един елемент, който е много определен, национално. Съвременният свят не е космополитен, той е много национален. И когато преди малко говорих за "Майстор Солнес", исках да кажа, че там отсъствуваше този елемент. Този елемент, спецификата на Ибсен като автор, като душевед на една особена категория на нашата планета, трябва да присъствува както казах в първата част. Тя е категорична, с цялата си сила присъствува. Искам да кажа, че режисьорът трябва да бъде много внимателен за тези неща и да се знае, че "Пер Гинт" не е написана в Дания, защото ~~та~~ музиката ^{та на Гринг} можем да я заменим с Фредерик Сен. Има един голям композитор освен Гринг - аз не съм музикант, но познавам този композитор - вместо да кажем Вагнер. Да се знае, че това е едно представление, един спектакъл, една история, която се отнася за Скандинавия, за този регион на нашето земно кълбо и че ние гледаме едни хора с техните страсти, с тяхната сила, с техните недостатъци със всичките им качества, които не могат да бъдат качества, сила или недостатъци на хората от Южна Америка. Смятам, че има елементи на това представление и актьорите, и режисьорът категорично трябва към това да се стремят.

Аз благодаря на Художествения съвет. Всички, които се изказаха, изказаха много сериозни съображения, които не бяха само похвални, те бяха и критични. И се надявам, че режисьорът ще съумее да отсее, да селекционира от това, което беше казано

необходимото за засилване на представлението и главно за неговия контакт с публиката. Това нещо, което е направено като постановка е много сериозно, много силно и много обемно и като музика, и като драматургия, и като всички други компоненти, които участвуват в едно представление. Искам да благодаря на целия екип, който участвува в тази работа. Ние като хора, които работим в този театър смятам, че с нашата убеденост също можем да допринесем за добрия ход на това представление.

Пожелавам на добър час!

ЗАКРИВАМ ЗАСЕДАНИЕТО.

ДИРЕКТОР:

/Д.Фучеджиев/

Стенограф:

/О.Неделкова/